

Список літератури

1. Гесць В. Ринкова трансформація в 1991—2000 роках: здобутки, труднощі, уроки / В. Гесць // Вісник Національної академії наук України. - 2001. - № 2. - С. 22-37.
2. Буевич А. П. Экономическая сущность интеллектуальной собственности и методология ее оценки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.01 / Буевич А. П. – Москва, 2004. – 28 с.
3. Савчук В.С., Зайцев Ю.К. Трансформаційна економіка / В.С. Савчук, Ю.К. Зайцев, І.Й. Малий та ін.; За ред. В.С. Савчука, Ю.К. Зайцева / Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 612 с.
4. Жилияев І.Б. Регіональні трансформаційні соціально економічні системи в умовах платіжної кризи: Автореф. дис... докт. екон. наук: 08.00.05 [Електронний ресурс] / І.Б. Жилияев; Харк. нац. академія. – Харків, 2007. – 27 с. – укр.
5. Степаненко С.В. Трансформація відносин власності у постіндустріальній економіці: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 [Електронний ресурс] / С.В. Степаненко; Нац. гірн. ун-т. – Дніпропетровськ, 2008. – 21 с. – укр.
6. Марчук Л.В. Економічне оцінювання та регулювання процесів трансформацій підприємства : дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / Л.В. Марчук. – Львів, 2005. – 195 с.
7. Вечканов Г.С. Краткая экономическая энциклопедия / Г.С. Вечканов, Г.Р. Вечканов, В.Т. Пуляев. - СПб.: Петрополис, 1998. - 368с.
8. Шубалій О. М. Трансформація еколого-економічних відносин у лісовому секторі: механізми та інститути : дис. докт. екон. наук : 08.00.06 / Шубалій О. М. – Київ, 2015. – 448 с.
9. Будкін В. Економічна трансформація, інновації і геополітичне положення країн СНД / В. Будкін // Стратегія розв. України: соціол., економіка, право. - 2008. - № 1/2. - С. 63-68. - укр.
10. Вергуненко Н. Трансформація ринку консалтингових послуг / Н. Вергуненко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2013. - № 4. - С. 15-24.
11. Турило А.М., Корнух О.В. «Економічна трансформація» як ключове поняття сучасного суспільного розвитку / А.М. Турило, О.В. Корнух // Вісник Херсонського державного університету. – Херсон. – 2014. – № 6. – С. 189-192.
12. Турило А.М., Корнух О.В. Теоретико-методичні підходи щодо визначення сутності категорії «економічна трансформація» / А.М. Турило, О.В. Корнух // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2014. - Том 19. - Випуск 2. – С. 53-56
13. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : монографія : у 2 ч. - Ч. 1 / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. - 389 с.
14. Турило А.А. Рівень конкуренції та інноваційний розвиток підприємства / А.А. Турило // Вісник Херсонського державного університету – Херсон. – 2015. – Вип. 12. – С. 112-116.

Рукопис подано до редакції 17.04.2018

УДК 65.330.336

О.А. ЗІНЧЕНКО, д-р екон. наук, проф., С.М. КОРОЛЕНКО, канд. екон. наук, доц.,
Р.В. КОРОЛЕНКО, канд. екон. наук, ст. викладач, Криворізький національний університет

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У АСПЕКТІ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Метою даного дослідження є узагальнення та розробка базових складових напрямів фінансового розвитку підприємства. Ключовим елементом діяльності кожного підприємства є формування та впровадження на підприємстві фінансової стратегії, яка являється елементом розвитку та підтримки його фінансової стійкості, конкурентоспроможності.

Методи дослідження. У економічному середовищі найбільший вплив на економічний розвиток підприємства у стратегічній перспективі здійснюють форми та методи стратегічного фінансового управління. Саме методи такого дослідження сприяють оптимальному управлінню перспективним розвитком промислових підприємств. При розробці базових складових структури фінансової стратегії підприємства використано як спеціальні, так і традиційні методи аналітичного дослідження.

Наукова новизна. Запропоновані додаткові підблоки стратегії фінансової безпеки та додаткові підблоки стратегії управління фінансовою діяльністю сприяють підприємству зберегти свою фінансово-економічну стійкість, підвищити ринкову вартість, узгоджуватися із його загальною стратегією та визначити вплив основних чинників як внутрішнього так і зовнішнього середовища на економічний розвиток підприємства.

Практична значимість. Удосконалення базових складових структури фінансової стратегії підприємства дало можливість окреслити більш вагомими чинники впливу на економічний розвиток підприємства і охарактеризувати особливості й фінансові результати його діяльності.

Результати. З урахуванням сучасних методів стратегічного управління фінансовим розвитком підприємства визначено, що саме такі складові структури фінансової стратегії підприємства як стратегія управління якісними показниками його фінансово-економічного розвитку (стратегія управління якістю економічного розвитку підприємства та управління якістю прибутку підприємства) сприяють досягненню підприємством своєї стратегічної цілі. У якості додаткових підблоків стратегії фінансової безпеки запропоновано виокремлювати стратегію адаптації до змін податкового законодавства та стратегію адаптації до змін політико-економічного характеру, зважаючи на сучасні зміни у зовнішньому середовищі. Обґрунтовано виокремлення стратегії управління якістю фінансово-економічного розвитку підприємства та якістю його прибутку в окремий підблок стратегії управління фінансовою діяльністю в контексті базових засад підвищення ринкової вартості підприємства, а отже і досягнення системних цілей підприємства.

Ключові слова: управління розвитком підприємства, фінансова стратегія, фінансова стратегія підприємства, загальна стратегія, чинники впливу, якість економічного розвитку, якість прибутку, стратегія адаптації до змін.

Проблема та зв'язок з науковими та практичними завданнями. Фінансова стратегія підприємства узгоджується із загальною стратегією і являє собою довготермінову програму конкретних дій з формування, використання як власних так і залучених фінансових ресурсів, дає можливість сформувати фінансові резерви, є необхідною умовою визначення основних напрямів, аспектів розвитку фінансово-економічного стану підприємства та його перспективних фінансових можливостей.

Обрана підприємством фінансова стратегія сприяє: ефективному оцінюванню результатів його фінансово-економічної діяльності; визначенню центрами фінансової відповідальності майбутніх напрямів діяльності підприємства; мінімізації ризиків, різного роду втрат. Фінансова стратегія перш за все є інструментом, який гарантує підтримку фінансової стійкості підприємства, забезпечує відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, які склалися на ринку товарів та послуг. Роль фінансової стратегії в управлінні економічним розвитком підприємства сприяла необхідності подальшого наукового пошуку щодо управління розвитком підприємства в аспекті удосконалення структури фінансової стратегії підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню економічної сутності фінансової стратегії підприємства, теоретичним аспектам формування, реалізації фінансової стратегії на підприємстві присвятили свої роботи такі відомі вчені-економісти : Бланк І.О., Буряк Л., Власова К.Е., Гончаренко О.М., Дворнікова Ю.В., Дикань В.Л., Заруднев О.І., Зубенко В.О., Ішеєва І.О., Кирова О.В., Ковалюк О., Крупка М., Кузнєцова О.А., Лозовська О.І., Лукіна Ю.В., Маковоз О.В., Опарін В., Павловська О., Петрова А.І., Плікус І.Й., Поддєрьогін А.М., Станіславчик Е.Н., Терещенко О., Токмакова І.В., Шевченко Т.Є., Шраменко О.В., Шульга Н., Янковська В.А. та багато ін.

Постановка завдання. Питання щодо ефективного управління розвитком підприємства з урахуванням його стратегічного фінансового управління є визначальним у сучасних умовах економічної турбулентності. Проведений нами аналіз наукових праць говорить про недостатність досліджень щодо визначення економічної сутності поняття «фінансова стратегія підприємства» та розробки основних аспектів структури фінансової стратегії підприємства, це зумовило об'єктивну необхідність нашого дослідження.

Викладення матеріалу та результати. У сучасних умовах турбулентності управління розвитком промислових підприємств ускладнюється наявністю впливу значної кількості негативних ендогенних та екзогенних чинників.

У науковій літературі однозначного визначення сутності фінансової стратегії підприємства не існує.

Так автори Терещенко О., Буряк Л., Павловська О., Шульга Н. поділяють погляди щодо трактування фінансової стратегії і вбачають як сукупність заходів фінансового планування, що визначають якість формування та ефективного використання фінансових ресурсів; визначення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства [1].

Автори Ковалюк О., Крупка М., Опарін В. вважають, що фінансова стратегія охоплює комплекс дій і заходів, що здійснюються підприємствами в межах наданих їм функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності задля вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей у довгостроковій перспективі [2].

У свою чергу автор Лукіна Ю.В. визначає, що «фінансова стратегія – стратегія, метою якої є підвищення багатства власника підприємства» [3], а автор Станіславчик Е.Н.: «фінансова стратегія – стратегія, метою якої виступає підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги» [4].

Вчений Поддєрьогін А.М. акцентував увагу на тому, що фінансова стратегія – стратегія, що включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання [5].

На думку авторів монографії за редакцією Бланка І.О. «фінансова стратегія – це один із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, який забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів при зміні умов зовніш-

нього середовища» [6].

Автори Власова К.Е., Кирова О.В. стверджують, що фінансова стратегія являє собою довготривалий курс цілеспрямованого управління фінансами для досягнення загально організаційних стратегічних цілей [7].

Науковці Гончаренко О.М. [8], Янковська В.А. [9] вважають, що фінансова стратегія є визначенням довгострокових фінансових цілей та завдань підприємства, що включають в себе формування, управління та планування його фінансових ресурсів з метою підвищення вартості підприємства за умови забезпечення фінансової рівноваги.

Автори Дикань В.Л., Зубенко В.О., Маковоз О.В., Токмакова І.В., Шраменко О.В. поділяють погляди і визначають фінансову стратегію як загальний план визначення фінансових потреб і фінансових результатів, а також альтернативного вибору джерел фінансування з метою мінімізації вартості капіталу та максимізації прибутку [10].

Іншої думки дотримуються автори Кузнецова О.А., Ішєєва І.О., Дворнікова Ю.В., вони визначають, що фінансова стратегія це – система відносин, пов'язаних з досягненням і вирішенням довгострокових цілей і завдань фінансової діяльності організації, які визначаються її фінансовою ідеологією, і орієнтовані на пошук ефективних шляхів їх досягнення і розв'язання [11].

Науковці Петрова А.І., Заруднев О.І. представляють фінансову стратегію як складну багатofакторну орієнтовану модель дій і заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей у загальній концепції розвитку щодо формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу [12].

На думку вченого Плікус І.Й. фінансова стратегія являє собою спосіб реалізації підприємством цілей фінансової діяльності, спрямований на розв'язання основного протиріччя між потребою у фінансових ресурсах і можливістю їх використання [13].

Вчені Шевченко Т.С., Лозовська О.І. трактують поняття фінансової стратегії підприємства як фінансову програму розвитку діяльності підприємства, що включає методи формування фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стійкості підприємства в ринкових конкурентних умовах функціонування [14].

Аналіз досліджень і публікацій приводить до висновку, що поняття «фінансова стратегія підприємства» в різні часи визначалося по-різному, тобто не існує єдиного і однобічного визначення, що пов'язане з різноманітними підходами авторів, їх розумінням базових категорій.

На нашу думку, враховуючи сучасний підхід до управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, більш актуальним є визначення авторів монографії за редакцією Бланка І.О.

На відміну від загальної стратегії, першочерговим завданням якої є збільшення конкурентних переваг підприємства на ринку відповідної продукції, фінансова стратегія спрямована на забезпечення його самофінансування, збільшення прибутковості, що може бути досягнуто за рахунок управління капіталом, інвестиціями, прибутком тощо.

Із загальноприйнятих завдань фінансової стратегії підприємства, на нашу думку, слід виділити такі:

- модернізація найважливіших сфер фінансово-економічної діяльності підприємства на основі активного використання сучасних методів управління, що забезпечують певну збалансованість і майбутні напрями розвитку підприємства;

- визначення способів, методів, заходів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей, орієнтованих на освоєння сучасних інновацій;

- визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами.

Основними складовими фінансової стратегії підприємства є заходи по збереженню та розвитку фінансового та науково-виробничого потенціалу, здійснення цільових програм та проєктів, включаючи програми реструктуризації підприємства, визначення пріоритетів довгострокового соціально - економічного розвитку.

Для ефективного управління розвитком промислових підприємств вітчизняними науковцями [15] розроблено модульну схему управління, яка передбачає в майбутньому стратегічну структуру організації підприємства. До основних модулів, які можуть розроблюватися та впроваджуватися на підприємстві пропонуються такі:

1. Бюджетування. Нові цілі фінансового планування, бюджети продаж, комерційних і прямих витрат, виробництва, управлінських і загальнопромислових накладних витрат. Звіт про при-

бутки та збитки, кошторисний балансовий звіт і касовий бюджет.

2. Управління грошовими коштами. Структурування грошових потоків, управління готівкою, ліквідність, дисконтування, складання касового бюджету, бартер.

3. Управління оборотними коштами. Структура обігового капіталу, обіг поточних активів, фінансовий цикл, управління товарно-матеріальними запасами, система управління запасами, розрахунки потреб в обігових коштах.

4. Прогресивне управління витратами підприємства. Нові принципи обліку витрат, класифікація витрат та питання агрегування, аналіз беззбитковості, операційний та фінансовий способи зниження витрат, визначення сфер можливого збільшення прибутку.

5. Податкове планування. Мінімізація податкових платежів, планування податкових виплат, недопущення штрафних санкцій, своєчасне забезпечення інформацією.

6. Діагностика стану підприємства. Основний інструментарій для визначення стану підприємства, експрес-діагностика, аналіз основних коефіцієнтів, управління фінансовою структурою підприємства, показники рентабельності.

7. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Різниця в системі стандартів, варіанти переходу на IAS тощо.

Бажано звернути увагу на такий модуль як управління грошовими коштами, які складають основу фінансової системи підприємства. З урахуванням життєвого циклу підприємства, часового аспекту стадій відтворювального процесу науковці відрізняють такі схеми руху фінансових ресурсів:

грошові кошти поступають дискретно в певні фіксовані проміжки часу та можуть бути спожиті в ці проміжки часу;

грошові кошти накопичуються безперервно та без особливих затримок можуть безперервно споживатися.

Від урахування цієї специфіки залежить ефективність їх реалізації, досягнення підприємством своєї головної мети, визначеною його фінансовою стратегією [16].

Реалізація загальних стратегічних цілей розвитку підприємства узгоджується із фінансовою стратегією, оскільки остання підпорядковується першій. Характеристика основних складових фінансової стратегії підприємства розкриває сутність цілеспрямованих управлінських рішень, що дає можливість реалізувати стратегічний фінансовий розвиток підприємства.

На основі вивчення підходів до визначення економічної сутності поняття «фінансова стратегія підприємства» та аспектів визначення структури фінансової стратегії, висвітлених у роботах [1–17], нами запропоновано такі базові складові фінансової стратегії підприємства (рис. 1).

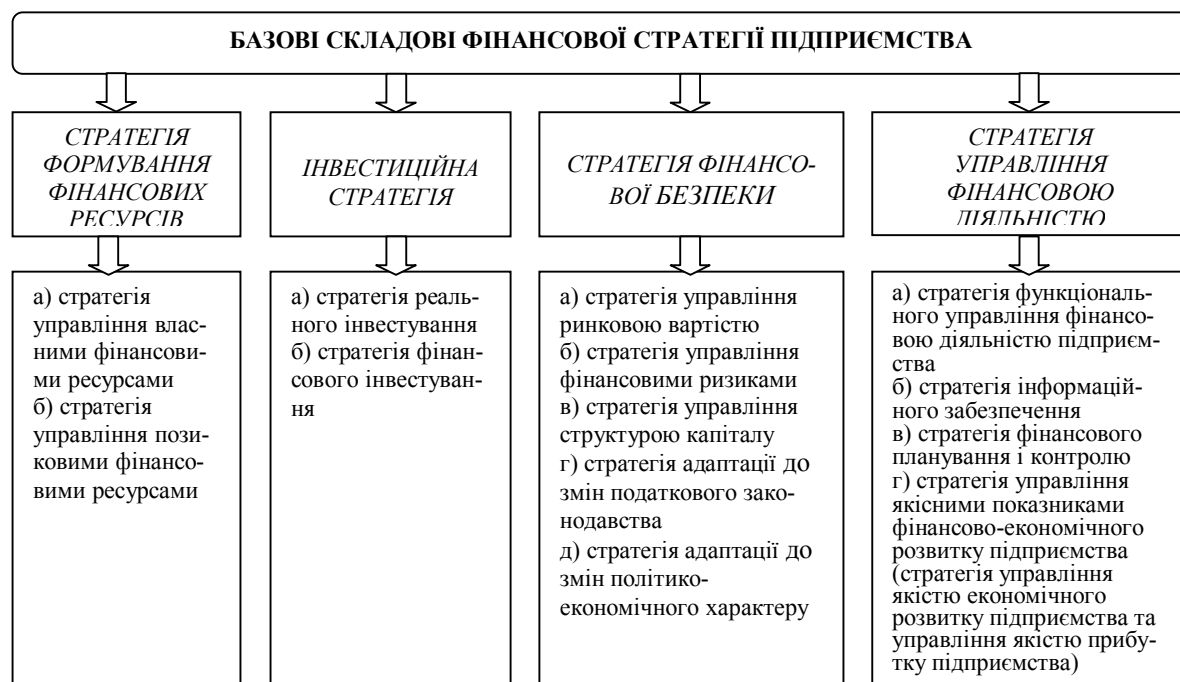


Рис. 1 Базові складові фінансової стратегії підприємства, складено авторами на основі [17]

У якості додаткових підблоків стратегії фінансової безпеки нами запропоновано виокремувати стратегію адаптації до змін податкового законодавства та стратегію адаптації до змін політико-економічного характеру. Ці підвиди стратегії фінансової безпеки є дуже важливими для підприємства, оскільки у сучасних умовах турбулентності в Україні зберегти фінансово-економічну стійкість можуть лише підприємства, здатні адаптуватися до швидких змін у зовнішньому середовищі.

Виокремлення стратегії управління якістю фінансово-економічного розвитку підприємства та якістю його прибутку в окремий підблок стратегії управління фінансовою діяльністю обґрунтовується тим, що підвищення якості економічного розвитку та якості прибутку є базовими засадами підвищення ринкової вартості підприємства, а отже і досягнення системних цілей підприємства.

Висновки та напрямок подальших досліджень. Аналіз існуючих поглядів науковців на економічну сутність та структуру поняття «фінансова стратегія підприємства» підтвердив відсутність єдиного підходу до даного питання, що затрудняє розробку основних етапів реалізації фінансової стратегії підприємства і потребує подальшого дослідження. Проведені дослідження в аспекті економічного розвитку підприємства дали змогу окреслити основні, із загальноприйнятих, завдання фінансової стратегії, що забезпечують певну збалансованість і майбутні напрями розвитку підприємства. Запропоновані в роботі удосконалені підходи до визначення структури фінансової стратегії сприятимуть удосконаленню управлінських заходів щодо підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах економічної турбулентності.

Список літератури

1. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О.О. Терещенко. – К. : КНТЕУ, 2003 – 554 с.
2. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : моногр. / О.М. Ковалюк. – Л.: Львівськ. нац. ун-т ім. І. Франка, 2002. – 395 с.
3. Лукіна Ю.В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю.В. Лукіна // Фінанси України. – 2008. – № 3 – С. 113.
4. Станіславчик Є.Н. Основи фінансового менеджменту / Є.Н. Станіславчик. – М.: Осць – 89, 2008. – 128 с.
5. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. – К.: КНЕУ, 2013. – 519 с.
6. Бланк І.О. Фінансова стратегія підприємства : моногр. / Бланк І.О., Ситник Г.В., Корольова-Казанська О.В., Ганечко І.Г. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 147 с.
7. Власова К.Э. Финансовая стратегия: теоретические основы и методика разработки / К.Э. Власова, Е.В. Киорова // Современный менеджмент: проблемы и решения: материалы Международной заочной научно-практической конференции (1 февраля 2010 года). – Новосибирск, 2010. – С. 62–71. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sibac.info/conf/manag/ia/51429>.
8. Гончаренко О.М. Фінансова стратегія: теоретичні питання розробки та реалізації / О.М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2015. – Вип. 1. – № 56. – С. 35–40.
9. Янковська В.А. Фінансова стратегія та її роль у розвитку підприємства / В.А. Янковська // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50 (1023). – С. 182–187.
10. Стратегічне управління : навч. посіб. / [В.Л. Дикань, В.О. Зубенко, О.В. Маковоз, І.В. Токмакова, О.В. Шрамченко]. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 272 с.
11. Формирование финансовой стратегии организации / [О.А. Кузнецова, И.А. Ишеева, Ю.В. Дворникова] // Концепт. – 2013. – Спецвыпуск № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2013/13533.htm>.
12. Петрова А.И. Финансовая стратегия как инструмент управления стоимостью предприятия в современных экономических условиях / А.И. Петрова, А.И. Заруднев // Современные научные исследования и инновации. – 2013. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.snauka.ru/issues/2013/10/26684>.
13. Плікус І.Й. Методичні підходи щодо розробки фінансової стратегії розвитку підприємства / І.Й. Плікус // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2002. – Вип. 159. – С. 90–99.
14. Шевченко Т.Є. Методичні підходи до управління фінансовою стратегією підприємства / Т.Є. Шевченко, О.І. Лозовська // Сучасні проблеми економіки та підприємництва. – 2014. – Вип. 14. – С. 225–230.
15. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] / А.М. Поддєрьогін. – Режим доступу: <http://ukrnkiga.org.ua>.
16. Слепов В.А. Взаимосвязи финансовой политики, стратегии и тактики / В.А. Слепов, Е.И. Громова // Финансы. – 2000. – № 8. – С. 50-54.
17. Волошук Л.О. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств / Л.О. Волошук, К.І. Науменко // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2017. – № 1 (1). – С. 23-30. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No1/23.pdf>.

Рукопис подано до редакції 03.04.2018